

- ⁷⁶ F. Köprülü, **Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu**, Ankara 1962, 172; Ayrıca bkz. Orhan F. Köprülü, "Bâciyan", TDVİA, IV, 415.
- ⁷⁷ İ. Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Devleti Teşkilatına Mahal**, Ankara 1984, 105-106.
- ⁷⁸ İğdiş, genel olarak büyük şehirlerdeki maliye memurlarına verilen ad olmakla birlikte, buldukları yerin savunmasında da rol ve görev alan kimselerdir. Bkz. F. Sümer, "Selçuklu Tarihinde İğdişler", **Türk Dünyası Araştırma Dergisi**, Nisan 1985, Sayı 35, 9-23; İ. Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı devleti Teşkilatına Medhal**, Ankara 1984, 105-106; Prof. Dr. Osman Turan ise şu bilgileri verir: "... Bunların (İğdişlerin) şehirlerde nizamın korunmasında kullanılan ve hristiyan çocuklardan teşekkül eden askeri bir sınıf olduğu anlaşılıyor... Selçuklularda ana ve babası gayr-i müslim ve kendisi müslüman olan ve türlü kavimlere mensup bulunan bir sınıfa İğdiş denildiği anlaşılıyor". Bkz. Osman Turan, **Türk Cihan Hakimiyeti Mefkûresi Tarihi**, İstanbul 1969, II, 172-174; Ayrıca bkz. Osman Turan, **Türkiye Selçukluları Hakkında Resmi Vesikalar**, Ankara, 178.
- ⁷⁹ Kayseri Vakıflar Bölge Müdürü M. Çayırdağ'ın "Vakıf Belgelerine Göre Kayseri'de Ahi Evren ile İlgili Kayıtlar" isimli makalesi konumuza açıklık getirir. Bkz. Mehmet Çayırdağ, **Kayseri Tarihi Araştırmaları**, Kayseri 2001, 183-185.
- ⁸⁰ Bkz. Mürsel Öztürk, "Ahmed Yesevi-Hacı Bektaş-ı Velî ve Yunus Emre Zinciri", **Erdem Dergisi**, Eylül 1987, Sayı 9, 659-768.
- ⁸¹ Bkz. Faruk Sümer, "Yabanlu Pazarı", **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi**, Ağustos 1985, Sayı 37, 1-99.
- ⁸² Remzi Oğuz Arık, **Coğrafyadan Vatana**, İstanbul 1969, 204.
- ⁸³ Neşet Çağatay, **Ahlâkla Sanatın Bütünleştiği Ahilik Nedir?**, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Federasyonu Yayını, İstanbul ? 14.
- ⁸⁴ Çağatay, **Ahlâkla Sanatın Bütünleştiği Ahilik**, 14.
- ⁸⁵ Esnaf ve sanatkar birliklerinde özellikle 13. yüzyıldan sonra – dinî fonksiyonlar geri plânda tutulmuşlardır. Bkz. Sabahattin Güllülü, **Sosyoloji Açısından Ahi Birlikleri**, İstanbul 1977, 117.
- ⁸⁶ Bkz. Adnan Gülerman – Sevda Taştekil, **Ahi Teşkilatının Türk Toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri**, Ankara 1993, değişik sayfalar.
- ⁸⁷ Çayırdağ, **Kayseri Tarihi Araştırmaları**, 359.
- ⁸⁸ Ünver Günay – Harun Güngör ve arkadaşları, **Ziyaret Fenomeni Üzerine Bir Din Bilimi Araştırması –Kayseri Örneği-**, Kayseri 2001, E. Üniversitesi Yayını, No 132, 39, 99.

0193

**AVARIZ AND NÜZUL LEVIES IN THE OTTOMAN EMPIRE:
AN ASSESSMENT OF TAX BURDEN ON THE
TAX-PAYING SUBJECTS. A CASE STUDY OF THE
PROVINCE OF KARAMAN, 1628-1700**

By

Assoc. Prof. Süleyman DEMİRCİ*
E. Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü
sdemirci@erciyes.edu.tr

ÖZET

17. Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu için bir dönüm noktasıdır. Tarihçiler bu dönem hakkında farklı yorumlara sahip olmasına rağmen, hepsi gerilemeden ziyade gelişmeyi vurgularlar. Halil İnalcik'a göre 17. Yüzyıl Osmanlı müesseselerinin "değişim" aşısıdır. Sureyya Faruqi ise bu dönemi siyasi ve ekonomik anlamda "kriz ve değişim" in yaygın bir şekilde görüldüğü bir dönem olarak tarif eder. Benzer düşüncelere sahip olan Linda Darling ise aynı şekilde 17. Yüzyıl Osmanlı tarihi ile ilgili olarak yapmış olduğu değerlendirmelerinde bu dönemi "güçlenme/yeniden yapılanma" ve devlet yapısının şartlara uyumunun sağlandığı bir dönem olarak görür. Bu bağlamda Rhoads Murphey 17. Yüzyıl Osmanlı tarihi ile ilgili değerlendirmelerde bulunurken söz konusu zaman dilimini "idari uygulamalar ve keşiflerin" yapıldığı ve devlet idaresinin yeniden gözden geçirildiği bir devir olarak değerlendirir.

Başbakanlık Osmanlı Arşivindeki 50'yi aşkın avârizhâne ve nüzül defterlerindeki kayıtlı bilgilerin temel başvuru kaynağı olarak kullanıldığı bu çalışma Karaman Eyaleti içerisinde 1628-1700 tarihleri arasında kullanılan defterlerde bahsî geçen 8 liva ve 48 adet kaza ve bu liva/kazalar dahilinde kayıtlı avarız vergi nispetlerini ilk defa sistematik bir şekilde incelemekte ve daha önce üzerinde pek çalışılmamış olan 17. Yüzyılda Osmanlı'da halkın vergi yükü üzerinde Karaman Eyaleti esas alınarak değerlendirmelerde bulunmaktadır.

06 EKİM 2009

MADDE YATIRIM İNDİREBİLİR
KURUMLARIN VERGİSİZ İZİNLERİ

Avarız
Nüzul
140504

Erciyes Univ. Sosyal Bilimler Enst. Dergisi, 34, 24, 2008 Kayseri

OSMANLI DEVLETİ'NDE MERKEZ-TAŞRA İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA AVÂRIZ, NÜZUL ve SÜRSAT VERGİLERİ (ŞER'İYYE SİCİLLERİNE GÖRE XVII.YÜZYILDA KAYSERİ SANCAĞI)

Yrd. Doç. Dr Hava SELÇUK

Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Öz

Şer'iyye Sicilleri kullanılarak Karaman Eyâletine bağlı Kayseri Sancağı'nda uygulanan avâriz, nüzul ve sürsat vergileri incelenmiştir. Kadı tarafından idare edilen kazâlar merkezi yönüfimin küçük bir nüvesini teşkil etmekteydi. Kadı, avârizhânelerin tespitinde birinci derecede karar mercii idi. Aynı zamanda Sultan'ın yasal otoritesinin temsilcisi idi. Kadı, köy ve kasabalardaki avârizhâneleri teker teker tespit etmekteydi. Bu çalışmada Kayseri'deki bir avârizhânesinin kaç gerçek hânedan oluştuğu tespit edilerek XVII. yüzyılda sürsat, nüzul vergilerinin Kayseri'deki yansımaları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: avâriz, nüzul, sürsat şer'iyye sicilleri, Kayseri.

AVÂRIZ, NÜZUL AND SÜRSAT TAXES IN THE OTOMAN EMPIRE IN THE CONTEXT OF PROVINCE-CENTRAL RELATIONS (ACCORDING TO THE ŞER'İYYE REGISTERIES OF KAYSERİ SANJAK IN SEVENTEENTH CENTURY)

Abstract

This paper uses şer'iyye registries to examine avâriz, nüzul and sürsat taxes in Kayseri sanjak of Karaman province. Civil and judicial administration was carried out under a separate parallel system of small municipal or rural units called kazâs administered by a kadı. One of the main responsibilities of the kadis was to enter all avârizhâne in a register and to inform the government about them. The kadis represent the legal authority of sultan. It was the kadı that had to prepare a register of distribution assigning the amount of each village and town district to contribute towards the sum demanded by the government. The number of gerçekhânes in a avârizhâne unit varied over time and place, according to the şer'iyye registries in this study we determined their numbers in Kayseri. This paper examines reflections of sürsat and nüzul taxes in Kayseri in the XVII. Century.

Keywords: avariz(tax), nuzul (tax), şer'iyye registries, sürsat (tax), Kayseri.

Giriş

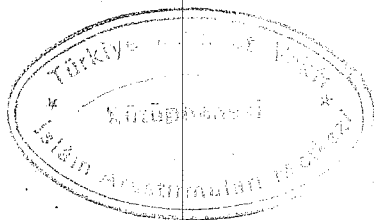
Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan Kayseri Şer'iyye Sicillerinin¹ temel başvuru kaynağı olarak kullanıldığı bu çalışmada, XVII. yüzyılda Karaman

¹ Bu sicillerin Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezinde birer mikrofilmi ve fotokopisi bulunmaktadır.

»'AVÄRİZ HÄNESİ« UND »TEVZİ' HÄNESİ« IN DER
LOKALVERWALTUNG DES KAZA MANASTIR
(BITOLA) IM 17. JH¹.

MICHAEL URSINUS
QUELLEN ZUR GESCHICHTE DES
OSMANISCHEN REICHES UND IHRE
INTERPRETATION, Istanbul-1994, s. 13-23.
ON: 34759

956-07
URS. 9

02 ARALIK 1995

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA SELEN DÖKÜMAN

Trotz einer nicht unbedeutenden Zahl von Arbeiten und Diskussionen zum Themenkreis der »'avâriz hânesi«-Besteuerung halte ich es für nützlich, diese Problematik anlässlich des III. CIEPO-Kongresses erneut aufzugreifen, zumal eine ganze Reihe interessanter Beiträge insbesondere zum Thema der »tekâlif« - Steuern hier in Sarajevo erarbeitet wurde.² Der vorliegende Beitrag masst sich

¹Der Begriff »tevzi' hânesi« ist bisher offenbar in der einschlägigen Literatur nirgendwo als eigenständiger terminus technicus erwähnt oder gar analysiert worden. Aus diesem Grunde noch einige Hinweise:

- 1- »tevzi' hânesi« ist ein Begriff der Quellsprache; bisher sind mir nur Beispiele seiner Verwendung im Plural bekannt.
- 2- Dieser Begriff gehört nicht zum stereotypen Vokabular der »tevzi'«-Urkunden; gewöhnlich findet sich an seiner Stelle nur das Wort »hâne«, »hâneler«.
- 3- Der Terminus »tevzi' hânesi« findet sich vereinzelt in Dokumenten (»tevzi' defterleri«) des frühen 18. Jh. — in solchen des 17. Jh. ist er mir nicht bekannt. Im späten 18. und frühen 19. Jh. scheint im Kaza Manastir hierfür u. a. auch: (kurâlarîñ) »umür-i şer'iyesi«, »umür-i şer'îye hâneleri« gebräuchlich gewesen zu sein. Sicil Nr. 92, fol. 4a-5b, Urkunde dat. 1196 (entspr. 1781/82). Einen Hinweis auf die Problematik unterschiedlicher Verfahren bei der »Gruppierung der Haushalte« bei: Dimitrov, Str. A. — Kâim istorijata na čiflikčijstvoto v Rusensko. In: Istoričeski Pregled XIV (Sofija 1958), kniga 4, S. 84—98, bes. S. 85: Bei 704 »hâne« zur Verteilung von »bedel-i nüzul« zählt er 170 »hâne« bei der Aufteilung der allgemeinen Steuersumme. Beim letzten Zahlenwert handelt es sich mit grosser Wahrscheinlichkeit um »tevzi' hâneleri«.

Zur zeitlichen Beschränkung im wesentlichen auf das 17. Jahrhundert ist anzumerken: Es handelt sich in diesem Beitrag um die Betrachtung einiger Aspekte der »Genesis« derjenigen Besteuerungspraxis, die im Kaza Manastir mit dem frühen 18. Jh. schon in eine Konsolidierungsphase eingetreten war. Dabei sind Entwicklungen im Bereich des Fiskalwesens gegen Ende des 17. Jhs. besonders augenfällig — die Jahrzehnte zwischen etwa 1670 und 1710, mit einem Schwerpunkt wohl um das Jahr 1690, bringen Modifikationen der Steuerpraxis mit sich, die bis ins 19. Jh. hinein Bestand haben:

- 1- Die Aufreihung der besteuerten Ortschaften bekommt linear-Charakter;
- 2- diese Aufreihung der Ortschaften wird später kaum noch verändert;
- 3- die kleinste Distributiv-Einheit wird »rub hâne«;
- 4- die Tschiftliks werden, wie die »tuğralı«, aus der allgemeinen Besteuerung herausgenommen und gesondert behandelt (vgl. Sicil Nrr. 23 — 35).

²Hier sind vor allem die Arbeiten des Rechtshistorikers Avdo Sućeska zu nennen, soweit sie sich auf den hier behandelten Themenbereich konzentrieren:

Sućeska, Avdo — Taksit — prilog izučavanju dažbinskog sistema u našim zemljama pod turskom vlašću. In: Godišnjak pravnog fakulteta u Sarajevu VIII (Sarajevo 1960), S. 339—360;

kalktığını kayıt ederler. Buna rağmen şurada burada varlığını sürdürdüğünü görebiliyoruz.

Ortakçılık sisteminin neden kısa bir zaman içinde ortadan kalktığını tesbit etmek güçtür. Karaman vilâyetini tahrir eden il yazıcıları ortakçılığın çöküşüne Cem Sultan'ın sebep olduğunu ileri sürerler. Cem Sultan, Karaman'a geldiğinde tohumu zayi etti diyerek onu âdeta suçlandırırlar. 40 numaralı tahrir defterine göre bu olay hicri 881'de yani milâdi 1476 yılında olmuştur. Çiftçiler devletten tohumu almadıkları için mahsulün ancak 3/1 ini vermeye razı oldular. Fakat birinci-Selim devrinde güçleri bu kadara da yetmediğinden ortakçılık ortadan kaldırılmış ve ortakçılar böylece reaya durumuna gelmiştir. Tohumların Cem sultan tarafından alınması onun şahsî bir politikanın eseri olup olmadığını bilmiyoruz. Bize göre bu olay devlet çapında verilmiş bir kararın tatbikidir, çünkü ortakçılık Cem Sultan'ın hüküm sürmediği Bolu ve Kütahya vilâyetlerinde de kaldırılmıştır. Tahrir defterlerinden anlaşıldığı gibi Osmanlı idaresi Anadolu topraklarında ortakçı sistemini artık verimli saymıyordu. Sistemin de tekrar çalışır bir hale getirmek için hiç bir gayret sarf etmemiştir. Osmanlı idaresi altına girdikten sonra Konya ve Larende bir devlet merkezi olmasından çıkmış ikinci plana düşmüş birer şehir haline gelmişler ve Rumeli daha çok önem kazanmıştır. Buna rağmen verimsizliğin başka sebepleri de düşünülebilir. Tahrirler bu devirde sık sık kuraklıklardan söz etmektedir. Karaman kanunnâmesine göre ortakçılar suğlalar olduğu takdirde mahsulün yarısını aksi takdirde ancak 3/1 ini verirlerdi. Bu kayıtlar yeter derecede yağmur ve kar yağmadığını gösterir. Su kıtlığından dolayı işlemez hale gelmiş değirmenlerden, kuraklıktan meyva vermeyen armut ve ceviz ağaçlarından, üç yıldır kurumuş göllerden söz edilmektedir. Bundan başka da şurada burada terk edilmiş çeltik arklarına rastlıyoruz.

Bu durumda konuşmamıza son verirken dikkatinizi paleoklimatoloji denilen yeni bir yardımcı ilim üzerine çekmek istiyorum. Bu ilmin Osmanlı tarihine tatbik edildiği takdirde bazı sosyal bünyelerin evrimi daha iyi anlaşılacağından eminim. Bu yönde yapılacak olan sonuçlarını sabırsızlıkla bekliyoruz.

956.004
TÜR-T

VIII Türk Tarih Kongresi, 11-15 Ekim 1976, c. II, 1981 Ankara
s. 1327-1333

MADDE YATIRILDIKTAN
SONRA SELEN DOKÜMAN

Dergi / Kitap
Kütüphane / Mecmuası

23 TEMMUZ 1993

OSMANLI AVARIZ - NÜZÜL TEŞEKKÜLÜ

1600 - 1830

BRUCE Mc GOWAN

Bu tebliğ iki Osmanlı vergisinin hikâyesidir. Her ikisi de ilk zamanlarda oldukça düzensiz ve birbirinden ayrı bir hayat sürmüşler; fakat hayat şartları zorlaştığında her ikisi de aynı haneye yerleşip gayet muntazam bir ömür sürmeye başlamışlardı. Uzun müddet yaşadılar; ve yaşlandıkça kuvvetten düştüler. Bunlardan en eskisinin adı avarız olup daha gencininki ise nüzüldür.

Şüphesiz ki, Profesör Barkan'ın dediği gibi aslında avarız fevkalade ahvallerde, bilhassa harp zamanlarında merkezi hükümetin mal ve hizmet taleplerinden doğup daha sonra para şekline çevrilerek eskiden alınan mal ve hizmetlerin bedeli haline gelmiştir. Mamafih avarız harp zamanlarında alınan para şeklinde bir vergiye dönüştüğü halde gene de harpte mal ve hizmete ihtiyaç vardı; bundan ötürü adı nüzül olan ikinci bir savaş vergisi ortaya çıktı. On altıncı yüzyıl boyunca bu her iki vergi - biri nakdi diğeri aynı - aynı savaş şartları altında zulur ettiklerinden, ikisinin arasında tabii bir bağ doğmuştu. On altıncı yüzyılda bu bağ, imtiyazlı gruplara veya köylere tatbik edilen muafiyet formülü şeklinde ifade edilirdi, yani "Avarız-ı divaniye ve tekâlif-i örfiyeden muaf" olmak. Anlaşıyor ki, "avarız-ı divaniye" ve "avarız" aynı şeydi; fakat "tekâlif-i örfiye" ye gelince on altıncı yüzyılda bunun değişik anlamları olmakla beraber özellikle harp zamanlarındaki nüzül manasına geliyordu ki çoğunlukla tahıl ve un tahsili şeklinde kendini gösterirdi. On altıncı asırda nüzülün aşağı yukarı on yedinci asrın sursatıyla eşdeğer olduğunu söyleyebiliriz.

Acaba on yedinci yüzyılda nüzül teriminin sursat terimine değiştirilmesine neden ihtiyaç duyulmuştu? Çünkü nüzül de avarız gibi nakdi bedele dönüştüğünden merkezi hükümetin savaş zamanında hububat talebine yeni bir terim bulmak gerekmişti. Yani nüzül de biraz daha gecikmekle beraber avarızın yolunu izledi. On altıncı yüzyıl sonundan evvel, avarız gibi nüzül de nakdi vergiye dönüşmüştü. IV. Murat devrinin sonuna doğru avarız ve biraz daha sonra da nüzül

Abstract

A Model of Ecological Religious Education: The Case of the West

This article deals with the issue of ecological problems from the point of religious education. It is a well known fact, that while human beings have achieved great success in the sphere of science and technology, they have, up to date in the history of the human race, been the cause of tremendous damage to nature.

This article mainly consists of three sections. The first section briefly examines the definition and historical developments of ecology. The second section elaborates on some ecological problems such as the question of a rapidly growing world population, of natural resources, the overuse and abuse of natural resources, environmental pollution, and military systems and their effects on ecology, and the collapse of ecological balance. The third section tries to indicate the relationship between ecology and religious education from the point of Western understanding.

The article concludes that, as until now, the programs and curriculums of religious education, have neglected the matter of ecology. It can be understood that nature does not belong to humans, but rather human beings belong to nature. They should learn how to live with nature in harmony. Thus, as a new theory of religious education, this model aims at including this subject matter into its program. It is one that concerns all people living in the world, from the elementary level to the university level.

Key Words: Religious education, ecology, ecology and education, ecological problems, nature, environment, environmental education.

Settling Disputes over Avâriz Levies in the Ottoman City of Kayseri, c. 1620s-1660

(Muslim and Non- Muslim Usage of the Kadi's Court)

Süleyman Demirci*

Introduction

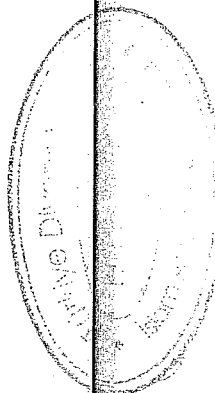
The *avâriz* levies were among the most important of the regular sources of government revenue in the Ottoman empire during the seventeenth century, but there has been relatively little study of them. Originating in the late fifteenth century as irregular imposts levied at times of military need, it is clear that by the first quarter of the seventeenth century *avâriz* and related levies had become virtually annual levies throughout the majority of the Rumelian and Anatolian provinces.¹

By examining the entries in the *şer'iyye sicilleri* of Kayseri for the period 1620s to 1660 we will be able to see how *avâriz*-related complaints were dealt with in Kayseri, how muslim and non-muslim people were able to raise problems and seek justice, and to what degree they were aware of their rights in examining the registers themselves. Although a more extensive study remains to be done, we will at least be able to see how the local judicial system dealt with such complaints. First, however, I will give some basic information on *avâriz* levies and then the kadi's role in handling *avâriz*-related problems.

Avariz and Nüzul in the Ottoman Empire: In the light of existing information it is necessary to define the *avâriz* and *nüzul*² here in order to be able to get a better understanding of the subject. In this paper the term *avâriz* and *nüzul* is used only to refer to the assessment in cash i.e. *avâriz akçesi* and *bedel-i nüzul*. However since the term *avâriz* itself can be used as a general term for all the *avâriz* levies,³ a survey of these is included here.

The term *avâriz* as used by the Ottoman administration originally denoted various types of levy set by the central government in the sultan's name, and are therefore referred to, in full, as *avâriz-i divaniye*. *Avâriz-i divaniye* and the closely related *tekalif-i örfiye* were blanket terms for a large number of dues which began as extraordinary levies originally paid in cash, kind or services according to the needs of the government and the circumstances of the community upon which they were levied.⁴ They originated as emergency levies during the time of war, and were payable by all Ottoman tax-payers, urban and rural, Muslim and non-Muslim. Built into the system were exemptions for particular services rendered, and some flexibility to take into account the individual's ability to pay.⁵

In the sixteenth century the *avâriz* appears intermittently as a cash tax. Apparently the *nüzul* levies throughout their existence were associated with the

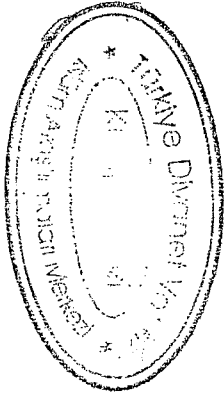

D. 2036

103 AGUSTOS 2004

miştir. Bu nokta, eserin içeriğinde belirginleşmekte, Yusuf bir yönden devlet yönetme sanatı üzerinde dururken, diğer yandan etik değerler üzerinde durarak hem bu dünyada nasıl yaşamamız hem de öbür dünya için nasıl hazırlanmamız gerektiğini anlatarak insanı mutluluğa kavuşturmayı hedeflemiştir. Aslında mutluluk ve devlet kavramları, birbirinden uzak kavramlar değildir. Mehmed Niyazi'nin şu düşüncesi ilginçtir: 'Kutadgu Bilig'den anlaşıldığı üzere, 'kut' kelimesi iki anlama gelmektedir. Birincisi, 'mutluluk', ikinci anlamı ise 'hakimiyet, devlet kudreti' demektir. Bu kelimenin mutluluk ve hakimiyet anlamına gelmesi rastlantı değildir. Türklerin hakimiyet ile mutluluğun ayrılmayacağını kastettiklerine dair işaret olsa gerektir' (Niyazi, 1993: 50).

- 87 6496-6500.
 88 3340, 3525, ve 3539.
 89 6151 ve 6153-6154.
 90 2989.
 91 3749-3750.
 92 3696.
 93 6500.
 94 3205 ve 3213-3214.
 95 3338-3339 ve 3366.
 96 3235.
 97 3918-3920.
 98 Bkz. 3287, 3954, 4894, 4969.
 99 3226-3228, 3236-3237 ve 3240.
 100 3922-39233922-3923.
 101 3439-3442.
 102 Dankoff, 1983: 22-27.
 103 Dankoff, 1983: 14.
 104 3715.
 105 Bkz. 3717-3730.
 106 4808-4809.
 107 4991.
 108 3304-3305.
 109 5780 ve 5783.
 110 5725.
 111 3737.
 112 3803-3804.
 113 4939.
 114 4992-4994.
 115 6241-6242.
 116 Bkz. Dankoff, 1983: 33.

İltizam (tax-farming) in the Avâriz tax System: A Case Study of the Ottoman Province of Karaman, c.1650s-1700

AVÂRİZ VERGİ SİSTEMİ İÇERİSİNDE İLTİZAM: KARAMAN EYÂLETİ ÖRNEĞİ (1650-1700)

Assoc. Prof. Süleyman DEMİRCİ

Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi
sdemirci@erciyes.edu.tr

Abstract

The tax-farming system was known and widely employed in both the east and west, down to the development of modern bureaucracy for the financing of pre-modern states. Tax-farming was not confined to collect *avâriz* levies only, but also used to collect certain other taxes or revenues in the empire. Looking at the entries in *avârizhâne* and *nüzul* register we are not in a position to give a clear-cut explanation of the workings of the *iltizam* system within the *avâriz* system in *Karaman eyâleti*. A more specific study of mukataa records in conjunction of *avâriz* and *nüzul* registers for *Karaman eyâleti* over the 17th century may be the most fruitful approach for this purpose. Due to the nature of the sources used, therefore, we will explore certain aspects of *iltizam* within the boundaries of *avâriz*-tax system. In this paper we will try to examine the advance payment pattern over the time span that the *avâriz* and *nüzul* registers permit us to do. This will aim to discover, the actual time duration, the kind of people involved within the tax-farming system and the collection of *avâriz* levies, and their possible links with state apparatus throughout the century.

Özet

Başbakanlık Osmanlı Arşivindeki *avâriz* ve *nüzul* defterlerinin temel başvuru kaynağı olarak kullanıldığı bu çalışma Karaman Eyâleti örneğinde 17. Yüzyıl Osmanlı Mâliyesi içinde önemli bir konum da olan *avâriz* vergilerinin toplanmasını İltizam sisteminin işleyişi açısından ele almaktadır. İltizam sisteminin işleyiş içeriğinde Mültezimlerin ödemiş oldukları toplam akçe miktarlarından hareketle ödemesi yapılan paralar ile ilgili, incelemeye alınan zaman dilimi (1650-1700) çerçevesinde, bir sistemin geliştirilip geliştirilmediği konusu değerlendirilecek. *Avâriz/nüzul* defterleri üzerinde yapılan sistematik incelemeler neticesinde *avâriz* vergi sistemi içerisinde görülen iltizamların süresi ve mültezimlerin devlet içerisindeki bağlantıları hakkında değerlendirmelerde bulunmaktadır.

0.787

- . 1990. The Origins of the Muslim Description of the Jahili Meccan Sanctuary. *Journal of Near Eastern Studies* 49: 23-44.
- Noth, Albrecht. 1973. *Habilitationsschrift, Quellenkritische Studien zu Themen, Formen und Tendenzen frühislamischer Geschichtslieferung, I. Themen und Formen*. Bonner orientalistische Studien, neue Serie, Bd. 25. Bonn: Selbstverlag des Orientalischen Seminars der Universität.
- Noth, Albrecht, and Lawrence I. Conrad. 1994. *The Early Arabic Historical Tradition: a Source-Critical Study*. Trans. Michael Bonner. Studies in Late Antiquity and Early Islam 3. Princeton: Darwin Press.
- Nuseibeh, Saïd, and Oleg Grabar. 1996. *The Dome of the Rock*. London: Thames and Hudson.
- Oddy, Andrew. 2003 The Christian coinage of early Muslim Syria. *ARAM* 15: 185-196.
- Palmer, Andrew N., Sebastian P. Brock, and Robert Hoyland. 1993. *The Seventh Century in the West-Syrian Chronicles*. Liverpool.
- Rabbat, Nasser. 1993. The Dome of The Rock Revisited: Some Remarks on al-Wasiti's Accounts. *Muqarnas* 10: 67-75.
- . 1989. The Meaning of the Umayyad Dome of the Rock. *Muqarnas* 6: 12-21.
- Robinson, Chase F. 2000. *Empire and Elites after the Muslim Conquest. The Transformation of Northern Mesopotamia*. Cambridge Studies in Islamic Civilization. Cambridge: Cambridge University Press.
- Safar, Fuad. 1945. *Wāsiṭ. The Sixth Season's Excavations*. Cairo: Institut français d'archéologie orientale.
- Sears, Stewart D. 1989. A Hybrid Imitation of Early Muslim Coinage Struck in Sijistan by Abū Bardhā'a. *American Journal of Numismatics* 1: 137-69.
- Simonsen, Jørgen B. 1988. *Studies in the Genesis and Early Development of the Caliphal Taxation System*. Copenhagen: Akademisk Forlag.
- Treadwell, W. Luke. Forthcoming. "Mihrāb and 'Anaza" or "Spear in Sacrum"—A Reconsideration of the Iconography of an Early Marwānid Silver Drachm.
- . 2000. The Chronology of the Pre-reform Copper Coinage of Early Islamic Syria. *Supplement to the Oriental Numismatic Society Newsletter* 162.
- . 1999. The 'Orans' Drachms of Bishr ibn Marwān and the Figural Coinage of the Early Marwānids. In *Bayt al-Maqdis. Jerusalem and early Islam*, ed. Jeremy Johns, 223-70. Oxford Studies in Islamic Art, IX.2. Oxford: Oxford University Press.
- Walker, John. 1941. *A Catalogue of the Muhammadan Coins in the British Museum. I. Arab-Sasanian coins*. 2 vols. London: British Museum.
- Walmsley, Alan. 2003. Searching for Islamic Jerash. A Report on the 2002 Field Season of the Danish-Jordanian Islamic Jarash Project. Copenhagen: Islamic Art and Archaeology, Carsten Niebuhr Institute, University of Copenhagen. Circulated typescript.
- Whelan, Estelle. 1998. Forgotten Witness: Evidence for the Early Codification of the Qur'an. *Journal of the American Oriental Society* 118: 1-14.
- Yoffee, Norman. 2002. Editor's Note. *Journal of the Economic and Social History of the Orient* 45: 423.

COMPLAINTS ABOUT AVÂRİZ ASSESSMENT AND PAYMENT IN
THE AVÂRİZ-TAX SYSTEM: AN ASPECT OF THE RELATIONSHIP
BETWEEN CENTRE AND PERIPHERY. A CASE STUDY
OF KAYSERI, 1618-1700

BY

SÜLEYMAN DEMİRCİ*

Abstract

This paper on complaints about *avâriz* assessment and payment relies on the *şer'iyye sicils* of Kayseri. It begins by reviewing the traditional Near Eastern concept of State Justice in conjunction with the archival evidence. By examining the court cases and the imperial orders in these *sicils* it is possible for us to assess how the Ottoman judicial system and central administration dealt with the complaints and alleged corruption regarding the *avâriz* levies in the province of Kayseri throughout the seventeenth century. It is also possible to see how common people fought with rising problems in the *avâriz* system, or how they sought justice, and to what degree they knew what was their legal right and what not by examining the *sicils* themselves. The result of this examination will help to revise a number of misconceptions regarding complaints in the Ottoman Empire- a study of complaints from the *sicils* may yield a certain insight into the nature of the relationship between the centre and periphery.

Cet article sur les plaintes concernant le calcul et le paiement de l'impôt *avâriz* est fondé sur les *şer'iyye sicils* de Kayseri. Il débute par l'étude du concept traditionnel de l'État de Justice au Proche Orient en relation avec les données trouvées dans les archives. En examinant les procès et les ordres impériaux dans ces *sicils*, il nous sera possible d'établir comment, à la fois le système judiciaire et l'administration centrale de l'Empire ottoman, ont traité les plaintes et la supposée corruption concernant le prélèvement de l'impôt *avâriz* dans la province de Kayseri tout au long du XVIIème siècle. Il nous sera alors possible, en exploitant les documents contenus dans les *sicils*, de voir comment la population luttait contre les problèmes croissants dans le système *avâriz*, comment elle avait recours à la justice et dans quelle mesure elle connaissait ses droits légaux. Les résultats de cette analyse permettront de réviser un certain nombre d'idées fausses à propos des plaintes dans l'Empire ottoman; de même, l'étude de ces plaintes pourra éventuellement donner une certaine idée de la nature des liens entre le centre et la périphérie.

Keywords: *avâriz* (tax[es]), *avârizhâne* (tax unit), *kadı* (local judge), *kaza* (district), *defter* (register), complaint, corruption, *şer'iyye sicilleri* (court records), Ottoman Empire

* Süleyman Demirci, Department of History, Erciyes University, 38039, Melikgazi Kayseri, Turkey, sdemirci@erciyes.edu.tr.

The author would like to thank Professor Christine Woodhead of Durham University for her encouraging comments and suggestions on various points throughout the process of this paper.